

Redaktionelt forord

Temanummer: Universitetsstuderende og deres uddannelser

I dag er der næsten 150.000 universitetsstuderende, som er i gang med deres uddannelser. Universiteterne er ikke længere for de få og udvalgte. En væsentlig del af de unge i hver ny årgang påbegynder en universitetsuddannelse og tilbringer mange timer og år på at dygtiggøre sig på landets otte universiteter. Universitetsuddannelserne har dermed fået en større samfundsøkonomisk betydning end tidligere, og derfor påkalder de sig også større politisk interesse. Er uddannelserne gode nok, og lærer de studerende noget, de kan anvende efterfølgende? Følger undervisningsmetoderne med tiden og de nye teknologier, og bruger de studerende i for høj grad tiden på erhvervsarbejde frem for at studere? Trives de studerende, mens de er i gang med deres uddannelse, og hvordan kan man forebygge, at for mange af dem falder fra undervejs?

Sådanne spørgsmål stilles ikke kun politisk, men også forskningsmæssigt. Dette temanummer er dedikeret til formidling af forskningsresultater og analyser, der beskæftiger sig med de nævnte problematikker. Temanummeret er ligeledes et forsøg på at give plads til en debat om de aktuelle vilkår som studerende og om universiteternes rolle og muligheder midt i det politiske søgelys.

Temanummeret sætter fokus på de universitetsstuderende og deres uddannelser gennem ni artikler, som belyser nogle af de udfordringer og muligheder, som universiteterne og de studerende står overfor i dag. Artiklerne formidler forskningsresultater om stress- og trivselsudfordringer, betydningen af valg af studiejobs og brugen af digitale enheder i undervisningen. Nogle af artiklerne belyser, hvilke faktorer som påvirker frafald og valg af uddannelsesretning og de sociale uligheder, der kan være forbundet hermed. Endelig indeholder temanummeret også analyser af undervisningspædagogikkens udvikling og udfordringer og af udviklingen i den eksterne kvalitetssikring af uddannelserne.

I den første artikel giver rektor *Hanne Leth Andersen* fra Roskilde Universitet et historisk overblik over universiteternes transformation fra elite- til masseuniversitetet fra 1970'erne og frem. Selvom masseuniversitetet har bidraget væsentligt til det generelle løft af uddannelsesniveaet i befolkningen, omtales det ofte negativt og forbindes med dårlig kvalitet i uddannelserne og uengagerede studerende. I stedet for at problematisere det bredere optag skal udfordringerne ifølge forfatteren snarere ses i sammenhæng med blandt andet en gradvis udhuling af universiteternes finansiering og en statslig overstyring med fordyrende krav om kvalitetssikring, akkreditering, rankings, bestyrelser, udviklings- og rammekontrakter mv. Ligeledes udfordrer krav om arbejds-

markedsrelevante uddannelser den traditionelt tætte sammenhæng mellem forskning og undervisning på universiteterne. Samlet set ser forfatteren en markeds- og konkurrencestyring, der kan risikere at underminere universitetets rolle som central drivkraft i samfundet.

Trine Wulf-Andersen, Lene Larsen og Aske Basselbjerg Stigemo fra Roskilde Universitet gennemgår i artiklen *Studerendes psykosociale problemer og afkobling*, hvordan studerendes udfordringer med f.eks. stress ikke er et isoleret fænomen, men et spørgsmål om at personlige, sociale og institutionelle forhold fletter sig sammen som psykosociale problemer og bliver til uddannelsesmæssige eksklusionsdynamikker. Artiklen er baseret på dybdegående interviews med 47 studerende fra syv danske videregående uddannelser og beskriver en række afkoblingsdynamikker hos de studerende.

Juanna Schrøter Joensen og Elena Mattana fra hhv. Chicago University og Aarhus Universitet undersøger i artiklen *Studying and Working: Your Student Job Affects Your Future Labor Market Outcomes*, hvordan studerendes erhvervsarbejde påvirker deres efterfølgende lønindkomst. De finder, at et års ekstra studierelevant erhvervsarbejde øger lønindkomsten med 20-25 procent et år efter afslutning af uddannelse. Gevinsten ved studiejobs falder de efterfølgende år på arbejdsmarkedet og stabiliserer sig til ca. 5 procent efter 6-14 år. Dette tyder på, at studiejob bibringer de studerende vigtig viden, som komplementerer den undervisning, de får på universiteterne.

Andreas Bjerre-Nielsen fra Københavns Universitet diskuterer i artiklen *Er smartphones og andre digitale enheder skadelige for studerende indlæring?*, hvordan digitale enheder som smartphones påvirker indlæring og trivsel på videregående uddannelser. Nye digitale teknologier giver nye muligheder i undervisningen, men konkurrerer også om unges opmærksomhed. I artiklen fremlægges den nyeste forskning om de evt. skadelige effekter af de studerendes brug af digitale enheder på deres indlæring.

Julie Buhl-Wiggers og Sine Zambach fra Copenhagen Business School og *Nils Karl Sørensen* fra Syddansk Universitet har analyseret undervisnings erfaringerne fra Covid-19-perioden i artiklen *Fra kaos til læring? I Covid-19's slipstrøm*. Nedlukninger af universiteterne har skabt store udfordringer for studerende og undervisere, og i denne artikel opsamles erfaringerne fra økonomiundervisningen på Copenhagen Business School og Syddansk Universitet. Særligt de præoptagede videoer og quizzer blev positivt vurderet af både studerende og undervisere. Artiklen peger på, at de nye erfaringer med digitale redskaber giver mulighed for nye undervisningsmetoder, men at det samtidigt kræver fortsat pædagogisk udvikling.

Jens-Peter Thomsen fra Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd (VIVE) sætter i sin artikel fokus på den sociale ulighed på universitetsuddannelserne. Selvom situationen er bedre i Danmark end i mange andre lande, finder forfatteren gennem statistiske analyser, at der er markante uligheder i chancerne for at opnå universitetsuddannelser på især kandidat- og

ph.d.-niveau, alt efter om man er akademikerbarn eller arbejderklassebarn. Der er ligeledes markante uligheder, når man ser på de enkelte kandidatuddannelser. Selvom ulighederne også er udtryk for præferenceforskelle, lægger forfatteren op til debat om, hvorvidt ulighederne er godt for samfundet ud fra et demokratisk perspektiv, og om de kan adresseres gennem målrettede tiltag.

I den syvende artikel gennemgår *Bjarke T. Hartkopf*, *Andreas Pihl Kjærsgård* og *Camilla Thorgaard*, alle fra Danmarks Evalueringsinstitut (EVA), resultaterne af en række analyser af frafald på de videregående uddannelser. De skelner mellem frafaldsforklaringer relateret til både studievalg, optag og forhold inden for og uden for uddannelseskonteksten. Blandt andet viser analyserne, at studerende, der er afklarede med deres studievalg, har mindre risiko for at falde fra, mens studerende med en oplevelse af lav social tilknytning til studiet og med lavtuddannede forældre har relativt større frafaldsrisiko. Forfatterne runder artiklen af med en diskussion af tiltag, der kan have potentiale til at reducere frafaldet på de videregående uddannelser.

Lars Ulriksen, Københavns Universitet, og *Mette Krogh Christensen*, Aarhus Universitet, giver i den ottende artikel – blandt andet fra deres position som formandskab for Dansk Universitetspædagogisk Netværk – et overblik over universitetspædagogikkens udvikling i Danmark. Artiklen konstaterer, at det er relativt nyt, at universitetspædagogik har fået en institutionel placering på universiteterne, og at der er kommet politisk fokus på kvaliteten af universitetsundervisningen. Forfatterne diskuterer nogle af de dilemmaer og udfordringer, som universitetspædagogikken aktuelt står i og konkluderer, at der stadig er meget arbejde at gøre.

I den niende og sidste artikel diskuterer *Thomas Clausen* og *Lars Pedersen*, begge fra Danmarks Akkrediteringsinstitution, bestræbelserne på at forbedre kvaliteten af de videregående uddannelser gennem ekstern kvalitetssikring og et nationalt akkrediteringssystem. På baggrund af en diskussion af begrebet uddannelseskvalitet analyserer forfatterne fem historiske nedslag i reguleringen af kvalitetssikring fra universitetsloven i 1992 til akkrediteringsbekendtgørelsen i 2019. Analysen viser, hvordan tilgangen til og perspektivet på kvalitetssikring har varieret betragteligt i denne periode.

Særnummeret afrundes af en debatsektion, hvor de organiserede interessenter har fået ordet. Her udfolder Julie Lindmann, forperson for Danske Stude-
rendes Fællesråd (DSF), Anders Bjarklev, formand for Danske Universiteter og rektor, DTU, og Camilla Gregersen, formand for DM, hvad de ser som de største udfordringer og muligheder for universitetsuddannelserne og deres studerende. Det har desværre ikke været muligt at få bidrag fra ministeren eller politiske ordførere til dette nummer.

God læselyst!

Mette Ejrnæs og Tue Vinther-Jørgensen
Redaktører af temanummeret